

същевременно – “за украса” [АИФ, I № 100, с. 6].

Музиканти определят спецификата на своя инструмент често в сравнение с друг. От една страна те съпоставят зурната от своя със зурни от други райони, а от друга – своята с други зурни от същия район.

За разложки свирач, който предпочита старите местни *каба* зурни, петричките, които са “на мода”, са по-леки и лесни: “Ония зурни са по-леки от тези. Нашите са по-тежки. Не са много тежки на тегло. Писките са много яки. По-трудно се духа, затова” [И.З., с. 46-47].

Петрички свирач обяснява, че зурните на неговия род са различни от другите в района: “По принцип зурните са много различни. Не виждам други зурни да има в нашия тон, не. Много по-тънки има, по-джура. По-високи. Наште зурни са най-каба тука за нашия район. И си ги праим най-каба. А те ги прават по-близки дупките, за да са по-високи, другите колеги. Колкото са по-близко дупките и е по-къса зурната, е по-висока. Не е така сладка като наште” [С.К., 10/2001, с. 41].

МАТЕРИАЛИ И ТЕХНОЛОГИИ ЗА ИЗРАБОТВАНЕ

Материалите и технологиите за изработване на зурната тук ще се разглеждат през двойна призма: на аутсайдъра (*outsider*) – външен наблюдател и на инсайдъра (*insider*) – свирач/майстор. Заедно с обективната информация, структурирана според частите на инструмента, ще присъства и субективната – на зурнаджии и майстори, които възприемат зурната в действие, активно, като част от музикалния процес. Както казват музикантите – можеш да имаш техника на свирене и репертоар, но ако зурната “не отговара” – не се получава музиката. От какво и как се правят зурните, за да “отговарят”?

Корпус (зурна)

Зурната на Балканите се изработва от различни видове дърво. Според изследвания, най-често в Република Македония корпусът на инструмента е от: явор [Sirola, 1932:53], клен, ябълка, бук, ясен, слива [Rice, 1982:124], орех [Линин, 1986:106]. В Южна Сърбия и в Босна и Херцеговина се изработва най-често от: круша [Sirola, 1932:54], явор, ясен, слива [Gojković, 1989:210]. В Турция предпочитани материали за корпуса са: чимшир, ясен, слива, дрян, габър, липа, орех, хвойна и кайсия [Picken, 1975:486]. В Гърция зурните се правят от: бук, череша, орех, маслина, черница, кайсия, мушмула, клен и много рядко – абанос [Anoyanakis, 1979:163].

Българските автори сочат, че зурната се прави от твърдо дърво, най-често череша, дрян или явор [Джуджев, 1975:74]; бук, слива, черница [Тодоров, 1973:88]. Според теренно изследване на Иван Качулев през 60-те години на XX век зурните в Гоцеделчевско се правят от орех, круша, *маждравка* (явор), като най-предпочитани са тези от акация, а в Петричко – от *зарзалия* [АИИ БАН Папка 265/№4757, 265/№4758].

Днешни музиканти зурнаджии от Югозападна България сочат като материал за зурните: орех, кайсия (*зарзалия*), череша, круша, а за *баишълка* – от хвойна (*овина*) [Разложко]; кайсия (*зарзалия*), череша, орех, круша [Петричко]; явор (*маждравка*), орех (*джевис*), синя слива (*ерик*), а някога са ги правели от чимшир, круша и ябълка [Гоцеделчевско].